

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1974

9 JUILLET 1974.

Projet de loi modifiant les articles 387, 388 et 389 du Code pénal, les articles 229 et 230 du Code civil et l'article 1269 du Code judiciaire.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE (1)
PAR M. **LEPAFFE.**

Votre Commission a examiné, le 24 octobre 1973, le projet de loi, qui à l'origine était la proposition de loi déposée le 28 avril 1970 par Mme De Riemaecker-Legot et contre-signée par M. Defraigne, Mme Copée-Gerbinet, Mme Verlact-Gevaert, M. De Gryse et M. Charpentier.

Cette proposition tendait à modifier à la fois les articles 387, 388 et 389 du Code pénal et les articles 229 et 230 du Code civil.

Je vous rappelle qu'en vertu de l'article 387 du Code pénal, la femme convaincue d'adultère sera condamnée à un emprisonnement de trois mois à deux ans. Le mari restera le maître d'arrêter l'effet de cette condamnation, en consentant à reprendre sa femme. En vertu de l'article 388, la peine portée par l'article 387 sera appliquée au complice de la femme adultère et, en vertu de l'article 389, le mari convaincu d'avoir entretenu une concubine dans la maison conjugale, sera condamné à un emprisonnement d'un mois à un an. Dans les deux hypothèses prévues par

(1) Les membres suivants ont participé aux délibérations de la Commission :

MM. Pierson, président; Calewaert, Cooreman, Coppieters, De Grève, de Stexhe, Dupont, Hambye, Hendrickx, Hoyaux, Leroy, Lindemans, Pede, Rombaut, Van Bogaert, Van In, Van Rompaey, Verbist et Lepaffe, rapporteur.

R. A 8732

Voir :

Document du Sénat :

241 (S.E. 1974) : N° 1.

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 1974

9 JULI 1974.

Ontwerp van wet tot wijziging van de artikelen 387, 388 en 389 van het Strafwetboek, van de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek en van artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
JUSTITIE (1) UITGEBRACHT
DOOR DE H. **LEPAFFE.**

Uw Commissie heeft op 24 oktober 1973 het ontwerp van wet ter hand genomen dat oorspronkelijk een voorstel van wet was, op 28 april 1970 ingediend door Mevr. De Riemaecker-Legot en medeondertekend door de heer Defraigne, Mevr. Copée-Gerbinet, Mevr. Verlact-Gevaert, de heer De Gryse en de heer Charpentier.

Dat voorstel strekte tot gelijktijdige wijziging van de artikelen 387, 388 en 389 van het Strafwetboek en van de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek.

Ik vestig er de aandacht op dat, krachtens artikel 387 van het Strafwetboek, de vrouw die schuldig wordt bevonden aan overspel, veroordeeld wordt tot gevangenisstraf van 3 maanden tot 2 jaar. De man kan de gevolgen van die veroordeling tegenhouden door erin toe te stemmen zijn vrouw terug te nemen. Op grond van artikel 388 wordt de straf, bepaald in artikel 387, toegepast op de medeplichtige van de overspelige vrouw en, krachtens artikel 389, wordt de man die schuldig bevonden wordt aan het onderhouden van een bijzit in de echtelijke woning, veroordeeld tot gevan-

(1) De volgende leden hebben aan de beraadslagingen van de Commissie deelgenomen :

De heren Pierson, voorzitter; Calewaert, Cooreman, Coppieters, De Grève, de Stexhe, Dupont, Hambye, Hendrickx, Hoyaux, Leroy, Lindemans, Pede, Rombaut, Van Bogaert, Van In, Van Rompaey, Verbist en Lepaffe, verslaggever.

R. A 8732

Zie :

Gedr. St. van de Senaat :

241 (B.Z. 1974) : N° 1.

l'article 387 et l'article 389, soit le mari, soit la femme ont le pouvoir d'arrêter l'effet de la condamnation : le premier en consentant à reprendre sa femme et la seconde en demandant l'élargissement de son mari. D'autre part, l'article 229 du Code civil prévoit que le mari pourra demander le divorce pour cause d'adultère de sa femme et l'article 230 prévoit que la femme pourra demander le divorce pour cause d'adultère de son mari, lorsqu'il aura tenu sa concubine dans la maison commune.

Mme De Riemaeker-Legot proposait de supprimer la discrimination existant entre les époux quant au constat de l'adultère et à la pénalité. Il y a en effet, actuellement, une disparité entre la pratique jurisprudentielle en vertu de laquelle les effets de la condamnation pour adultère sont, en général, les mêmes pour le mari et pour la femme et le texte légal.

Dans le chef de la femme, il y a adultère dès qu'est constatée l'existence de relations, ne fût-ce qu'en une seule occasion précise. Par contre, en ce qui concerne le mari, la preuve de l'entretien d'une concubine dans la maison conjugale doit être établie. L'interprétation donnée à la notion de « maison conjugale » par nos tribunaux est évidemment extensible mais Mme De Riemaeker-Legot estimait que la preuve de l'adultère restait bien plus aisée pour le mari que pour la femme.

En plus, il y a, quant à la sanction, une discrimination qui ne paraît pas défendable. Mme De Riemaeker-Legot se réfère en outre aux désavantages de fait que la situation pénale dénoncée comporte pour la femme dans le domaine du droit civil en matière de divorce. Elle rappelle l'évolution du droit des personnes au cours des quinze dernières années et le souci du législateur de réaliser l'égalité en droit du mari et de la femme durant le mariage. A l'appui de sa conception, elle se réfère à la Convention européenne pour la protection des droits de l'homme dont l'article 14 entend éliminer toute discrimination, notamment en raison du sexe, dans la jouissance des droits et des libertés et à la Déclaration universelle des droits de l'homme des Nations Unies dont l'article 16 traduit une préoccupation identique.

La proposition de loi tendait dès lors à modifier l'article 387 du Code pénal en précisant que l'époux convaincu d'adultère sera condamné à un emprisonnement d'un mois à un an (que ce soit l'homme ou la femme) et que l'époux offensé pourra arrêter l'effet de cette condamnation en demandant l'élargissement de l'autre époux. Mme de Riemaeker-Legot proposait l'abrogation des articles 388 et 389 du Code pénal et, en ce qui concerne l'article 229 du Code civil, elle proposait de remplacer le texte actuel par le texte suivant : « Les époux pourront réciproquement demander le divorce pour adultère de l'un d'eux. » Cette rédaction de l'article 229 entraîne automatiquement l'abrogation de l'article 230 puisque l'égalité complète entre époux est réalisée par le texte nouveau proposé pour l'article 229 du Code civil.

genisstraf van een maand tot een jaar. In de twee gevallen, aangegeven in artikel 387 en in artikel 389, kunnen hetzij de man, hetzij de vrouw, de gevolgen van de veroordeling tegenhouden : de eerste door erin toe te stemmen zijn vrouw terug te nemen en de tweede door de vrijlating van haar man te vragen. Anderzijds bepaalt artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek dat de man echtscheiding kan vorderen op grond van overspel door zijn vrouw gepleegd en bepaalt artikel 230 dat de vrouw echtscheiding kan vorderen op grond van overspel door haar man gepleegd, indien hij zijn bijzit in de gemeenschappelijke woning gehouden heeft.

Mevr. De Riemaeker-Legot stelde voor de discriminatie tussen de echtgenoten wat betreft de vaststelling van het overspel en de strafmaat op te heffen. Thans is er namelijk een groot verschil tussen de rechtspraak krachtens welke de gevolgen van de veroordeling wegens overspel in het algemeen dezelfde zijn voor de man en de vrouw, en de wettekst.

Voor de vrouw is er overspel zodra een verhouding wordt vastgesteld, al is het dan ook maar bij een enkele bepaalde gelegenheid. Voor de man daarentegen moet het onderhouden van een bijzit in de gemeenschappelijke woning worden bewezen. De uitlegging die onze rechtbanken aan het begrip « echtelijke woning » geven is uiteraard rekbaar, maar Mevr. De Riemaeker-Legot meende dat de man gemakkelijker dan de vrouw overspel kan bewijzen.

Bovendien bestaat er discriminatie op het gebied van de straf, wat niet verdedigbaar lijkt. Mevr. De Riemaeker-Legot wijst bovendien op de feitelijke nadelen die uit de strafrechtelijke behandeling van de vrouw inzake echtscheiding voortvloeien op het burgerrechtelijke vlak. Zij schetst de evolutie van het personenrecht in de loop van de jongste vijftien jaar en herinnert aan het streven van de wetgever naar rechtsgelijkheid tussen man en vrouw tijdens het huwelijk. Ten einde haar opvatting kracht bij te zetten beroept zij zich op het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, dat in artikel 14 elke discriminatie inzake rechten en vrijheden, onder meer op grond van het geslacht, verwerpt alsmede op de Universele Verklaring van de rechten van de mens van de Verenigde Naties, waarvan artikel 16 hetzelfde doel beoogt.

Het voorstel van wet wilde derhalve artikel 387 van het Strafwetboek wijzigen in die zin dat de echtgenoot die schuldig bevonden wordt aan overspel, een veroordeling oploopt tot gevangenisstraf van een maand tot een jaar (een man zowel als een vrouw) en dat de beledigde echtgenoot de gevolgen van deze veroordeling kan tegenhouden door de vrijlating van de andere echtgenoot te vragen. Mevr. De Riemaeker-Legot stelde de opheffing voor van de artikelen 388 en 389 van het Strafwetboek en, wat artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek betreft, gaf zij in overweging de huidige tekst te vervangen als volgt : « Ieder der echtgenoten kan echtscheiding vorderen op grond van overspel door de andere echtgenoot gepleegd. » Deze tekst van artikel 229 leidt automatisch tot de opheffing van artikel 230, aangezien de nieuwe tekst voorgesteld voor artikel 229, de volledige gelijkheid tussen beide echtgenoten tot stand brengt.

Deux amendements ont été proposés à la Chambre à la proposition de loi de Mme De Riemaeker-Legot : le premier présenté par M. Baudson tendait à ramener la peine prévue pour sanctionner l'adultère à une amende de 26 à 100 francs. M. Duerinck, de son côté, proposait de remplacer la possibilité pour l'époux offensé d'arrêter l'effet de la condamnation en demandant l'élargissement de l'autre époux, par une possibilité d'arrêter l'effet de la condamnation en consentant à reprendre la vie conjugale avec l'autre époux.

M. Saint-Remy a fait rapport au nom de la Commission de la Justice de la Chambre, le 24 juin 1971; il a été souligné, à cette occasion, que l'adoption de la proposition était vivement souhaitée par les mouvements féminins de toutes tendances et la Commission de la Chambre, à l'unanimité, a déclaré se rallier aux vues de l'auteur de la proposition.

La discussion du texte proposé ainsi que celle des amendements a cependant mis en lumière différents problèmes qu'il convient de résoudre.

Le nouveau texte s'appliquant aux deux époux indifféremment, il convenait de supprimer le délit d'entretien de concubine prévu par l'article 389 du Code pénal. C'est l'objet de l'article 2 de la proposition, nous l'avons vu.

D'autre part, comme une peine était prévue pour le complice de la femme adultère, alors qu'il n'en était prévu aucune pour la complice du mari convaincu d'entretien de concubine, et bien que la question de savoir si en pareille matière il s'agit de complicité, pouvait être discutée, il a été unanimement proposé de supprimer pour l'avenir toute autre possibilité de punir le coauteur ou le complice du délit d'adultère, tant dans le chef du mari que dans celui de la femme.

Telle est la raison de l'insertion de la disposition en vertu de laquelle les articles 66 et 67 du Code pénal relatifs à la participation de plusieurs personnes au même délit ne sont pas applicables à l'adultère.

Lors de la discussion de son amendement, M. Baudson a fait valoir que dans l'évolution actuelle des mœurs, le délit d'adultère a perdu de son importance et que rares sont les tribunaux qui appliquent encore une peine d'emprisonnement. Un membre de la commission a soutenu cette thèse en estimant que le législateur serait bien avisé en suivant une jurisprudence solidement établie et un autre membre s'est d'ailleurs demandé s'il n'y aurait pas lieu de renoncer, en matière d'adultère, à toute sanction pénale.

Le membre qui s'était rallié à l'amendement de M. Baudson a estimé cette solution excessive. Il a été fait état, à cette occasion, de l'intérêt du maintien de la sanction pénale en ce qui concerne l'administration de la preuve de l'adultère par l'époux injurié.

L'amendement de M. Baudson a été adopté à l'unanimité.

In de Kamer werden op het voorstel van Mevr. De Riemaeker-Legot twee amendementen ingediend. Dat van de heer Baudson strekte om de straf op overspel te beperken tot geldboete van 26 tot 100 frank. De heer Duerinck van zijn kant kwam met het voorstel de mogelijkheid die de beledigde echtgenoot heeft om de gevolgen van de veroordeling tegen te houden door de vrijlating van de andere echtgenoot te vragen, te vervangen door de mogelijkheid de gevolgen van de veroordeling tegen te houden door erin toe te stemmen het echtelijk leven met de andere echtgenoot te hervatten.

De heer Saint-Remy bracht op 24 juni 1971 verslag uit namens de Kamercommissie voor de Justitie; in dat verslag werd erop gewezen dat de vrouwenbewegingen van alle strekkingen sterk aandrongen op de aanneming van het voorstel en de Kamercommissie verenigde zich eenparig met de opvattingen van de indienster van het voorstel.

De bespreking van de voorgestelde tekst en van de amendementen bracht evenwel verscheidene problemen aan het licht, waarvoor een oplossing moest worden gevonden.

Aangezien de nieuwe tekst toepasselijk is op beide echtgenoten zonder onderscheid, diende artikel 389 van het Strafwetboek dat het onderhouden van een bijzit als misdrijf aanmerkt, te worden opgeheven. Dat is, zoals wij hebben gezien, het doel van artikel 2 van het voorstel.

Een andere zaak was de straf bepaald voor de medeplichtige van de overspelige vrouw, maar niet voor de medeplichtige van de man die schuldig bevonden wordt aan het onderhouden van een bijzit; ofschoon de vraag kan worden betwist of het in zulk een geval om medeplichtigheid gaat, werd eenparig voorgesteld voor de toekomst elke andere mogelijkheid om de mededader of de medeplichtige aan het misdrijf van overspel te straffen, zowel aan de kant van de man als aan die van de vrouw, op te heffen.

Dat is de reden waarom een bepaling werd ingevoegd krachtens welke de artikelen 66 en 67 van het Strafwetboek betreffende de deelneming aan een zelfde wanbedrijf niet toepasselijk zijn op overspel.

Bij de bespreking van zijn amendement heeft de heer Baudson erop gewezen dat overspel, naar de huidige morele opvattingen, niet meer zo zwaar wordt aangerekend en dat er dan ook maar weinig rechtbanken meer zijn die voor dit misdrijf nog gevangenisstraf opleggen. Een commissielid deelde dit standpunt en was van oordeel dat de wetgever er goed zou aan doen de vaste rechtspraak te volgen. Een ander lid vroeg zich overigens af of er inzake overspel niet moest worden afgezien van om elke strafrechtelijke sanctie.

Het lid dat zijn instemming had getuigd met het amendement van de heer Baudson, vond deze oplossing overdreven. Er werd gewezen op het belang van het behoud van de straf voor wat betreft het bewijs van het overspel door de beledigde echtgenoot.

Het amendement van de heer Baudson werd eenparig aangenomen.

M. Duerinck a, de son côté, justifié son propre amendement en estimant qu'à partir du moment où les époux se sont réconciliés, il convient d'anéantir tous les effets de la condamnation éventuellement intervenue, y compris l'inscription au casier judiciaire.

Il importe de signaler qu'un membre de la Commission a souligné que l'amendement ne présentait plus d'intérêt, puisque la peine d'emprisonnement était abolie par l'adoption de l'amendement de M. Baudson et qu'il était inutile d'introduire une nouvelle notion dans la loi, eu égard au peu d'importance que représente la peine d'amende prévue.

Ce membre a également fait remarquer que l'inscription de la condamnation au casier judiciaire ne disparaîtrait pas automatiquement par le seul fait de la réconciliation. Une procédure devrait être prévue pour obtenir la radiation et la difficulté à résoudre apparaissait comme disproportionnée par rapport au but poursuivi.

Le Ministre a attiré l'attention de la Commission sur la difficulté pratique que présenterait la nécessité de vérifier la réalité du consentement des deux intéressés à reprendre la vie conjugale.

Il a été suggéré alors de prévoir que l'époux innocent puisse adresser une requête au procureur du Roi dans laquelle il ferait part de son intention d'arrêter l'effet de la condamnation. La Commission unanime a estimé que cette formule et l'amendement lui-même ne pouvaient être retenue.

M. Lindemans a alors introduit un amendement rédigé comme suit : « A la demande de l'époux offensé, les effets de cette condamnation sont annulés. »

M. Duerinck a proposé de sous-amender ce nouveau texte d'amendement en y ajoutant les mots « y compris l'inscription de la condamnation au casier judiciaire ». La Commission de la Chambre, par 8 voix contre 6 et 2 abstentions, a également repoussé ledit amendement, ainsi sous-amendé.

La Commission a décidé, à l'unanimité, de proposer l'abrogation des articles 388 et 389 du Code pénal et de modifier le texte de l'article 229 du Code civil en lui donnant le libellé suivant : « Chaque époux pourra demander le divorce pour adultère de son conjoint. » L'article 230 du Code civil a été en conséquence abrogé.

Un article 5 nouveau a été introduit sur la proposition du Ministre de la Justice qui a fait remarquer qu'à la suite de la modification apportée à l'article 229 du Code civil et de la suppression de l'article 230, l'article 1269 du Code judiciaire devait, à son tour, être adapté. Le texte ancien de l'article 1269 du Code judiciaire était le suivant : « Le dispositif des jugements ou arrêts autorisant le divorce énonce l'identité complète des parties, les lieux et date de la célébration de leur mariage ainsi que la disposition du Chapitre 1er, Titre VI, du Livre 1er du Code civil aux termes de laquelle les faits retenus par le tribunal constituent une cause de divorce; dans les cas où il a été fait application

De heer Duerinck verklaarde bij de verantwoording van zijn amendement dat, vanaf het ogenblik waarop de echtgenoten zich met elkaar verzoend hebben, alle gevolgen van de eventuele veroordeling met inbegrip van de inschrijving in het strafregister, opgeheven dienden te worden.

Een commissielid wees erop dat het amendement geen zin meer had, aangezien de gevangenisstraf door de goedkeuring van het amendement van de heer Baudson was afgeschaft en het derhalve overbodig was een nieuw begrip in de wet in te voegen aangezien de geldboete nog weinig te beduiden had.

Hetzelfde lid merkte voorts op dat de inschrijving van de veroordeling in het strafregister niet automatisch zou vervallen door het enkele feit van de verzoening. Voor de doorhaling zou een bepaalde procedure nodig zijn, maar hij achtte de moeilijkheid buiten verhouding tot het doel.

De Minister vestigde de aandacht van de Commissie op de praktische moeilijkheid na te gaan of de instemming van de twee betrokkenen om het echtelijk leven te hervatten wel echt is.

Er werd dan voorgesteld te bepalen dat de onschuldige echtgenoot een verzoekschrift aan de procureur des Konings zou kunnen richten waarin hij zijn wil zou te kennen geven om aan de gevolgen van de veroordeling een einde te maken. De Commissie heeft eenparig gemeend dat deze formule evenals het amendement zelf niet kon worden aangenomen.

De heer Lindemans heeft dan een amendement ingediend, luidende : « Op verzoek van de beledigde echtgenoot worden de gevolgen van deze veroordeling ongedaan gemaakt. »

De heer Duerinck stelde een subamendement voor om aan die tekst toe te voegen : « met inbegrip van de inschrijving van de veroordeling in het strafregister ». De Kamercommissie heeft het aldus gesubamendeerd amendement eveneens verworpen met 8 tegen 6 stemmen bij 2 onthoudingen.

De Commissie heeft dan eenparig besloten de opheffing van de artikelen 388 en 389 van het Strafwetboek voor te stellen en artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen als volgt : « Ieder der echtgenoten kan echtscheiding vorderen op grond van overspel door de andere echtgenoot gepleegd. » Artikel 230 van het Burgerlijk Wetboek werd derhalve opgeheven.

Op voorstel van de Minister van Justitie werd een nieuw artikel 5 opgenomen. De Minister wees er immers op dat als gevolg van de wijziging van artikel 229 en de opheffing van artikel 230 van het Burgerlijk Wetboek, ook artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek moest worden aangepast. Het oude artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek luidde als volgt : « Het beschikkende gedeelte van de vonnissen of arresten waarbij echtscheiding wordt toegestaan, vermeldt de volledige identiteit van de partijen, de plaats en de datum van de voltrekking van hun huwelijk, alsmede de bepaling van Hoofdstuk I, Titel VI, van Boek I, van het Burgerlijk Wetboek waaruit volgt dat de door de rechtbank in aan-

des articles 229 ou 230 du code précité, les nom et prénoms du complice sont cités ou mention est faite qu'ils ne sont pas connus. »

Une nouvelle rédaction a été proposée : « Le dispositif des jugements ou arrêts autorisant le divorce énonce l'identité complète des parties ainsi que les lieu et date de la célébration de leur mariage. » Ce nouvel article 5 a été adopté à l'unanimité.

La Chambre a voté la proposition de loi ainsi amendée, le 30 juin 1971, par 160 voix contre 1.

**

Votre Commission a simultanément examiné une proposition de loi déposée le 6 juin 1972 par M. Rombaut (Doc. Sénat n° 397 - session de 1971-1972) et proposant l'abrogation des articles 229 et 230 du Code civil ainsi que la modification de l'article 252 du même code, en réalité l'article 1269 du Code judiciaire. Cette proposition est fondée sur l'abrogation de l'article 298 du Code civil par la loi du 15 mai 1972, publiée au *Moniteur belge* du 2 juin 1972. L'article 298 du Code civil prévoyait que, dans le cas de divorce, admis pour cause d'adultère, l'époux coupable et son complice ne pourraient contracter mariage entre eux qu'après un délai de trois ans après le divorce. Pour permettre à l'officier de l'état civil d'appliquer cet article, l'article 1269 du Code judiciaire prévoit que, dans les cas où il aurait été fait application des articles 229 et 230 du Code civil, c'est-à-dire dans les cas de divorce pour cause d'adultère, les prénoms et nom du complice seront cités ou mention sera faite qu'ils ne sont pas connus.

L'article 298 étant abrogé, cette mention n'a plus de raison d'être et M. Rombaut estime qu'en ce qui concerne les conséquences du divorce, il n'y a plus aucune différence entre le divorce admis pour cause d'adultère ou l'entretien de concubine (art. 229 et 230 du Code civil) ou pour injures graves (art. 231). Selon lui, l'adultère (ou l'entretien de concubine) est assurément une forme d'injure grave. Ainsi donc le maintien des articles 229 et 230 du Code civil ne se justifie plus.

M. Rombaut propose, dès lors, l'abrogation des articles 229 et 230 du Code civil ainsi que la modification de l'article 1269 du Code judiciaire.

Discussion.

M. Rombaut explique qu'il a préféré déposer d'abord une proposition de modification des dispositions du Code civil, se réservant d'aborder ultérieurement les dispositions pénales.

Il rappelle que sa proposition est fort simple : abrogation des articles 229 et 230 du Code civil et suppression d'une

merking genomen feiten een grond tot echtscheiding uitmaken; ingeval de artikelen 229 of 230 van het voormelde wetboek toepassing hebben gevonden, worden de naam en de voornaam van de medeplichtige opgegeven of wordt vermeld dat die niet bekend zijn. »

Er werd een nieuwe tekst voorgesteld, luidende : « Het beschikkende gedeelte van de vonnissen of arresten waarbij echtscheiding wordt toegestaan, vermeldt de volledige identiteit van de partijen, alsmede de plaats en de datum van de voltrekking van hun huwelijk. » Dit nieuwe artikel 5 werd met algemene stemmen aangenomen.

De Kamer heeft het aldus geamendeerde voorstel van wet op 30 juni 1971 goedgekeurd met 160 stemmen tegen 1 stem.

**

Uw Commissie heeft tevens een voorstel van wet onderzocht, dat de heer Rombaut op 6 juni 1972 heeft ingediend (Gedr. St. Senaat, nr. 397, zitting 1971-1972) en waarin voorgesteld wordt de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek op te heffen en artikel 252 van hetzelfde Wetboek (in feite art. 1269 van het Gerechtelijk Wetboek) te wijzigen. Dit voorstel berust op de overweging dat artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek door de wet van 15 mei 1972, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 2 juni 1972, is opgeheven. Artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde : « Wanneer echtscheiding is toegestaan op grond van overspel, mogen de schuldige echtgenoot en zijn medeplichtige eerst na verloop van een termijn van drie jaren, te rekenen van de echtscheiding, een huwelijk met elkaar aangaan. » Ten einde de ambtenaar van de burgerlijke stand in staat te stellen dit artikel toe te passen, bepaalt artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek dat ingeval de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek toepassing hebben gevonden, d.w.z. in geval van echtscheiding wegens opverspel, de naam en de voornaam van de medeplichtige worden opgegeven of vermeld word dat die niet bekend zijn.

Na de opheffing van artikel 298 heeft die vermelding geen zin meer en de heer Rombaut is derhalve van oordeel dat er, wat de gevolgen van de echtscheiding betreft, geen enkel verschil meer bestaat tussen de echtscheiding op grond van overspel of onderhoud van bijzit (art. 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek), dan wel op grond van grove belediging (art. 231). Hij is van oordeel dat overspel (of onderhoud van bijzit) weliswaar een vorm van grove belediging is. Het behoud van de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek is dus niet meer verantwoord.

De heer Rombaut stelt bijgevolg voor de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek op te heffen en artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen.

Bespreeking.

De heer Rombaut zegt dat hij er de voorkeur heeft aan gegeven eerst een voorstel in te dienen tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en de strafbepalingen achteraf ter hand te nemen.

Zijn voorstel is zeer eenvoudig : opheffing van de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek en schrapping

partie de l'article 1269 du Code judiciaire. Il lui est indifférent que l'on se prononce sur sa proposition ou sur l'article 5 du projet gouvernemental. Mais il est opposé à l'article 3 de ce projet; l'adultère demeurant dans tous les cas une injure grave visée par l'article 231 du Code civil, l'article 229 du Code civil peut être supprimé.

En ce qui concerne l'aspect pénal de la discussion, il estime que les peines proposées sont une caricature des peines actuelles et ne diminueront pas le nombre des adultères.

Il est partisan de déposer un amendement abrogeant purement et simplement l'article 387 du Code pénal.

Un commissaire estime que la sanction pénale doit être maintenue parce qu'il est anormal qu'un homme prenne dans sa propre maison une autre femme que son épouse légitime et parce qu'il faut maintenir la priorité du mariage.

Le délégué du ministre rappelle que la Chambre des Représentants a adopté le projet par 160 voix contre 1. Il estime qu'il est indispensable de maintenir la sanction pénale, notamment pour résoudre les problèmes de preuve des faits allégués en justice par l'époux innocent.

Il fait remarquer en outre que si les articles 229 et 230 du Code civil ont perdu toute signification depuis la suppression de l'article 298 du Code civil, ils restent encore applicables à la période antérieure pour laquelle l'adultère reste une cause péremptoire de divorce.

Le président rappelle à M. Rombaut que la proposition de loi déposée à la Chambre abordait les aspects pénaux du problème posé et il lui demande s'il est d'accord pour prendre comme base de la discussion le projet transmis par la Chambre.

M. Rombaut marque son accord sur cette suggestion.

Article 1er.

Un commissaire propose de scinder la question.

Il y a d'une part le traitement égal de chacun des époux et d'autre part le caractère pénal de la sanction.

Il est partisan de l'assimilation de l'adultère et de l'entretien de concubine.

Il se rallie à l'avis du représentant du ministre selon lequel il faut maintenir la possibilité de preuve par le constat de police ou de gendarmerie, les difficultés de la preuve par témoignage étant énormes.

Un membre fait remarquer que le retrait de la plainte est d'ailleurs fréquent, le jour où le constat est établi.

Un commissaire se déclarant également favorable au maintien du caractère pénal souhaite que l'inscription au casier judiciaire soit radiée au bout d'un certain temps et propose

van een gedeelte van artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek. Het is hem om het even of men zich uitspreekt over zijn voorstel dan wel over artikel 5 van het regeringsontwerp. Hij is echter gekant tegen artikel 3 van dit ontwerp; aangezien overspel in ieder geval een grove belediging blijft, als bedoeld in artikel 231 van het Burgerlijk Wetboek, kan artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek vervallen.

Wat het strafrechtelijk aspect betreft, meent hij dat de voorgestelde straffen een karikatuur zijn van de huidige straffen en het aantal gevallen van overspel niet zullen doen verminderen.

Hij is voorstander van een amendement om artikel 387 van het Strafwetboek zonder meer op te heffen.

Een commissielid meent dat de straf moet worden gehandhaafd, omdat het niet normaal is dat een man een andere vrouw dan zijn wettige echtgenote in huis neemt en het huwelijk voorrang moet blijven hebben.

De vertegenwoordiger van de Minister herinnert eraan dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers het ontwerp heeft aangenomen met 160 stemmen tegen 1 stem. Hij acht het onontbeerlijk de straf te handhaven, onder meer om de problemen op te lossen met betrekking tot het bewijs van de feiten die in rechte worden aangevoerd door de onschuldige echtgenoot.

Hij merkt bovendien op dat, hoewel de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek, sinds de afschaffing van artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek, al hun betekenis hebben verloren, zij toch nog toepassing vinden op de voorafgaande periode waarvoor overspel een afdoende grond van echtscheiding blijft.

De voorzitter herinnert de heer Rombaut eraan dat het bij de Kamer ingediende voorstel betrekking had op de strafrechtelijke aspecten van het probleem en vraagt of hij ermee akkoord gaat om het ontwerp, dat door de Kamer is overgezonden, als basis voor de bespreking te nemen.

De heer Rombaut stemt hiermee in.

Artikel 1.

Een commissielid stelt voor de kwestie te splitsen.

Enerzijds is er het probleem van de gelijke behandeling van ieder van beide echtgenoten en anderzijds het strafrechtelijke aspect van de sanctie.

Hij is voorstander van de gelijkstelling van overspel met het onderhoud van een bijzit.

Hij is het eens met de vertegenwoordiger van de Minister die meent dat de mogelijkheid van de bewijslevering door de vaststelling van de politie of de rijkswacht moet worden gehandhaafd, aangezien de moeilijkheden van de bewijslevering door getuigen bijzonder groot zijn.

Een lid merkt op dat het trouwens vaak voorkomt dat de klacht wordt ingetrokken zodat het overspel is vastgesteld.

Een commissielid, eveneens voorstander van de handhaving van de straf, wenst dat de inschrijving in het strafregister na verloop van een zekere tijd wordt geschrapt; hij

d'insérer dans le texte une disposition selon laquelle l'inscription au casier judiciaire ferait l'objet d'une radiation automatique au bout de cinq ans.

Un autre commissaire se demande pourquoi l'on ne prévoit pas l'arrêt par l'époux des poursuites pénales. Il est répondu que celui qui dépose une plainte peut toujours la retirer et que ce n'est plus la peine si la sanction n'est qu'une amende.

Un commissaire fait remarquer que l'importance d'un constat reste grande en matière de désaveu de paternité.

Un commissaire note que le maintien du caractère pénal s'indique pour l'application de l'article 900 du Code civil relatif aux dispositions entre vifs ou testamentaires.

Un membre estime également que pour des raisons pratiques le caractère pénal doit être maintenu.

La Commission est unanime à mettre sur le même pied l'adultère et l'entretien de concubine.

L'article 1er est alors adopté par 8 voix contre 1.

L'article 2 est adopté à l'unanimité.

L'article 3 est adopté à l'unanimité, l'amendement de M. Rombaut tendant à la suppression de l'article 229 du Code civil tombant à la suite du vote de l'article 1er.

L'article 4 est adopté à l'unanimité.

L'article 5 est adopté à l'unanimité.

Le président demande au commissaire qui avait proposé l'insertion d'une disposition de radiation automatique au casier judiciaire d'y renoncer et de déposer éventuellement une proposition de loi en ce sens, afin d'éviter le renvoi du projet à la Chambre.

Le délégué du ministre croit qu'il sera possible d'arriver au but poursuivi par le commissaire au moyen d'une circulaire ministérielle.

**

La proposition de loi susmentionnée de M. Rombaut (Doc. Sénat n° 397 - session de 1971-1972) est devenue caduque à la suite de la dernière dissolution des Chambres et n'a pas été redéposée par son auteur.

Votre Commission, en sa réunion du 9 juillet 1974, s'est ralliée à l'unanimité, après un bref examen, aux décisions antérieures et a adopté à l'unanimité le texte du projet de loi, tel qu'il a été transmis au Sénat.

Ce rapport a été approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,
J. LEPAFFE.

Le Président,
M.-A. PIERSON.

stelt voor in de tekst een bepaling in te voegen dat de vermelding in het strafregister na vijf jaar automatisch zou worden geschrapt.

Een ander commissielid vraagt zich af waarom men niet voorziet in de mogelijkheid voor de echtgenoot om aan de strafvervolgingen een einde te maken. Hierop wordt geantwoord dat wie een klacht indient, deze steeds kan intrekken en dat het niet meer de moeite loont als de straf slechts in een boete bestaat.

Een commissielid wijst op het grote belang van de vaststelling van het overspel in het geval van ontkenning van het vaderschap.

Een commissielid acht de handhaving van de straf wenselijk voor de toepassing van artikel 900 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de beschikkingen onder de levenden of bij testament.

Een lid is eveneens van oordeel dat de straf moet worden gehandhaafd om praktische redenen.

De Commissie gaat eenparig akkoord om overspel en onderhoud van een bijzit op dezelfde voet te stellen.

Artikel 1 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 1 stem.

Artikel 2 wordt aangenomen met algemene stemmen.

Artikel 3 wordt aangenomen met algemene stemmen; het amendement van de heer Rombaut om artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek op te heffen, vervalt ten gevolge van de goedkeuring van artikel 1.

Artikel 4 wordt aangenomen met algemene stemmen.

Artikel 5 wordt aangenomen met algemene stemmen.

De voorzitter vraagt aan het commissielid dat had voorgesteld een bepaling in te voegen om de vermelding in het strafregister automatisch te schrappen, van zijn voorstel af te zien en eventueel een wetsvoorstel in die zin in te dienen ten einde te voorkomen dat het ontwerp moet worden teruggezonden naar de Kamer.

De vertegenwoordiger van de Minister meent dat het doel dat door het commissielid wordt beoogd kan worden bereikt door middel van een ministeriële omzendbrief.

**

Het bovengenoemde voorstel van wet van de heer Rombaut (Gedr. St. Senaat nr. 397, zitting 1971-1972) is komen te vervallen als gevolg van de jongste kamerontbinding en is niet opnieuw ingediend.

Na een korte gedachtenwisseling heeft uw Commissie zich ter vergadering van 9 juli 1974 eenparig verenigd met de vroeger genomen beslissingen en met algemene stemmen het ontwerp van wet aangenomen, zoals het aan de Senaat werd overgezonden.

Dit verslag is met algemene stemmen goedgekeurd.

De Verslaggever,
J. LEPAFFE,

De Voorzitter,
M.-A. PIERSON.